

“ÖNCÜ İKTİBAS”

Gündemle Yüz Yüze – Gazete Yazıları Seçkisi - Yıl: 5 Sayı: 1

Bir milletiz, iki devlet / Aynı arzu, aynı niyet.

Köşe Yazıları

Aliyev Yeni Güçlü Lider Profildir.

Devamı Sayfa 2’de...

Arabamla Nahçıvan Koridoru’ndan Bakü’ye Gitmek İçin Gün Savıyorum.

Devamı Sayfa 3’te...

Karabağ Zaferi.

Devamı Sayfa 4’te...

Türkiye Şimdi de Kafkasya’da...

Devamı Sayfa 5’te...

Türkiye, Güney Kafkasya Masasında.

Devamı Sayfa 6’da...

Azerbaycan 1990’ların Başında Neden Kaybetti, 2020’de Neden Kazandı?

Devamı Sayfa 7’de...

Azerbaycan-Türkiye

Bir ananın iki oğlu,
Bir amalın iki qolu.
O da ulu, bu da ulu
Azərbaycan - Türkiyə.

Dinimiz bir, dilimiz bir,
Ayımız bir, ilimiz bir,
Eşqimiz bir, yolumuz bir
Azərbaycan - Türkiyə.

Bir millətlik, iki dövlət
Eyni arzu, eyni niyyət.
Hər ikisi cümhuriyyət
Azərbaycan-Türkiyə.

Birdir bizim hər halımız
Sevincimiz mələlimiz.
Bayraqlarda hilalımız
Azərbaycan - Türkiyə.

Ana yurdda - yuva qurdum,
Ata yurda könül verdim.
Ana yurdum, ata yurdum
Azərbaycan - Türkiyə.

Bahtiyar Vahapzade

ALİYEV YENİ GÜÇLÜ LİDER PROFİLİDİR.
ALİYEV VE AZERBAJYAN YÜKSELİYOR!
ERDOĞAN VE TÜRKİYE FIRTINASI: “BÜYÜK İDDİALAR” DEDİK, ŞİMDİ “BÜYÜK ADIMLAR” ATMA ZAMANI.

Azerbaycan'ın Karabağ'da elde ettiği sonuç mutlak bir zaferdir. İşgal altındaki topraklar kurtarılmış, Karabağ üzerinden Azerbaycan denetimi sağlama alınmış, Ermenistan teslim olmuş ve imhadan kurtulmuştur. Rus barış gücü üzerinden hiçbir şekilde bu zafer gılgelenemez.

Ama daha önemlisi, Azerbaycan Kafkaslar'ın patronu, yeni gücü olarak öne çıkmış, savunma psikolojisinden kurtulmuş, millet ve ordu olarak özgüvenini keşfetmiş, ekonomik gücünü siyasi ve askeri güce dönüştürmenin yolunu öğrenmiş, bölgesel bir jeopolitik depremi harekete geçirmiştir.

Aliyev yeni güçlü lider profildir.

İçeride köklü dönüşüm yapacak. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, “güçlü lider profili” olarak, sadece kendi ülkesinde değil, bölgesinde ve dünyada bir aktör olarak öne çıkmış, Azerbaycan'ın ve milletin gücünü keşfedip harekete geçiriyor, kalıcı etkiler bırakacak bir yol belirlemiştir ve yürümeye başlamıştır.

Azerbaycan bölgesel güç, Türkiye küresel güçtür.

Türkiye, bu dönüşümden sonra bölgenin büyük gücü haline geldi, küresel ölçekte bir akıl harekete geçirdi. Aliyev de bu sistemik dönüşüm ile kuruluş dönemi biten Azerbaycan'ın yükseliş döneminin temellerini atabilir.

Azerbaycan bundan sonra Güney Kafkaslar, Doğu Kapısı, Türk dünyası ölçekli bir güç olarak öne çıkacak, enerji jeopolitiğini de harekete geçirerek küresel ölçekte saygın, caydırıcı etkisi yüksek bir ülke olacaktır. Türkiye küresel güç olurken Azerbaycan bölgesel bir güce dönüşecek. Sınırım bundan Rusya'dan çok İran tedirgin olacaktır.

Karabağ zaferini, Azerbaycan'ın ve Aliyev'in yükseliş dönemi olarak tanımlayabiliriz. Ermenistan'ın kafasını kaldırıp Azerbaycan'a güç gösterme yeteneği ebediyen bitmiştir. ABD ve Avrupa'dan da Ermenistan'a destek artık mümkün olmayacaktır.

Çünkü bu savaş, ABD ve Avrupa'yı da Kafkasların dışına itmiştir. Bunun en trajik örneğini Fransa ve Macron üzerinden görebiliriz.

Terör ve çevreleme haritaları dağıtıldı, Türkiye haritası bu!

Kafkasya'daki zafer, aynı zamanda Türkiye'nin zaferidir. Türkiye'nin jeopolitik aklı, yüzlerce yıllık geleneği, siyasi genetiği Kafkasya'yı da harekete geçirir. Doğu Akdeniz'de, Suriye'de, Irak'ta, terör ve güvenlik ölçekli operasyonlar bu aklın ürünüdür.

İran sınırından Akdeniz'e kadar terör haritasını dağıtan ve kendi güvenlik haritasını uygulayan akıl bu akıldır. Libya'da Fransa'yı bitiren, Ege'de Avrupa ittifakını bitiren akıl bu akıldır.

15 Temmuz, Türkiye'yi imha, tarih dışına itme, yeniden rehin alma saldırısıydı. Hemen ardından Güneyden, batıdan kuşatma, çevreleme planları deveye alındı. Ermenistan'ın Azerbaycan'a saldırısı da aslında doğudan da kuşatma, çevreleme planının parçasıydı.

Türk dünyasına uzanan yolu kapatan ambargo kırılmıştır.

Türkiye güney kapısını açık tutacak bütün müdahaleleri yaptı. Hâlâ orada tamamlanmamış alanlar var ve onları da yapacak. Akdeniz ve Ege'deki güney ve batıdan deniz kuşatmasına yönelik Batı ittifakının müdahalelerine inanılmaz bir direnç gösteriyor.

Başta Fransa olmak üzere, bu çevrelemenin öncüleri birer birer etkisiz bırakılıyor. Libya müdahalesi bu mücadelenin “altın vuruşu”ydü. Batı ittifakı, kısa zaman içinde bu çevrelemenin nasıl ve neden yürütülemeyeceğini kavrayacak.

Türkiye'nin Azerbaycan'la birlikte Kafkasya müdahalesi, Karabağ zaferi, Türkiye'nin Türk dünyasına uzanmasına engel olan büyük ambargoyu kırdı. Ermenistan'ı kışkırtanlar büyük bir hesap hatası yaptı.

Türkiye-Azerbaycan ortaklığı çok güçlenecek.

Türkiye ve Azerbaycan'ın bu kadar kararlı harekete geçeceğini düşünemediler. Bu yönde Batılı akıl “eski”di. Oysa Türkiye yeni bir akıl sıçraması yapıyor ve müthiş bir satranç oynuyor. İşte Karabağ, bu aklın yeni zaferidir. Başka türlü olamazdı.

Batı ve dünya, Türkiye'nin yeni yükseliş hedeflerini algılamakta zorluk çekiyor. Hâlâ eski defterleri karıştırıp bir yol bulmaya çalışıyor. Oysa yeni bir dünyaya uyandık ve Türkiye bu dünyanın merkez gücüdür.

Türkiye-Azerbaycan dayanışması bundan sonra bambaşka bir hal alacak. Güçlü, dirayetli, mücadeleci, yerli bir “üst ortaklık” inşa edilecek. Bu, Azerbaycan'ı çok güçlendirecek. Türkiye'nin coğrafya genelinde oluşturduğu güç haritasına yeni bir merkez kazandıracak.

“Erdoğan gibi lider” modeli, “Türkiye gibi ülke” modeli, dünyanın yeni gerçeğidir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Müslüman coğrafyaya, Türk dünyasına, Atlantik'ten Pasifik kıyılarına ulaşan “Orta Kuşak” ülkelerine bir yol gösterdi. Liderlik örneği gösterdi. Yeniden var olma yöntemi gösterdi. Bu kuşakta yüzyıllardır devam eden sömürge varlığına karşı inanılmaz direniş ruhu aktardı. Tarih ve coğrafya biçimlendirmenin öncülüğünü yaptı, yapıyor.

“Erdoğan gibi lider” modeli, “Türkiye gibi ülke” modeli bütün bu “Orta Kuşak”ta derin değişimlere yol açacak. Bu değişim tam da; Batı'nın yüzyıllardır devam ettirdiği tek yanlı dünya düzeninin çöküşüne, küresel ölçekte güç kaymalarının yaşanmasına denk geldi.

“Büyük iddialar” dedik, şimdi “Büyük adımlar” atma zamanı.

“Büyük iddiaların, büyük sözlerin zamanı” diyorduk, şimdi “Büyük Adımların zamanı” diyoruz. Afrika'nın derinliklerinden Doğu Asya'ya kadar, katı vesayet altında olmayan bütün ülkeler, Türkiye'nin yükseliş haritasından ilham alacak.

Türkiye ve Erdoğan fırtınası, küresel ölçekte en dinamik, en sarsıcı yeni gerçektir. Bunu, “Büyük Adımlar”la daha çok göreceğiz.

ARABAMLA NAHÇIVAN KORİDORU'NDAN BAKÜ'YE GİTMEK İÇİN GÜN SAYIYORUM

Salı günü bu köşede, “Azerbaycan’ın masa kurulmadan önce Laçın Koridoru’nu tamamen kesme bile kontrol altına alacağını ve müzakere aşamasında, ‘Laçın Koridoru’na karşılık Nahçıvan Koridoru’nu’ masaya getireceğini düşünüyorum” ifadesini kullanmıştık.

Meğerse yazı yazdığımız saatlerde müzakere masasında konu çoktan karara bağlanmış. Çok şükür Karabağ özgürleşiyor ve Nahçıvan Koridoru açılıyor.

Ermenistan yenilgiyi kabul etti. Rusya, Azerbaycan arasında imzalar atıldı. Ermenistan tarafı da bunu kabul etti.

44 gün süren “Karabağ ve Dağlı Karabağ’ı özgürleştirme hareketi” şimdi yeni bir aşamaya geldi. Şuşa’nın özgürleştirilmesinden hemen sonra kameralara yansıyan bir görüntü vardı. Hankendi’nden yola çıkan sivil Ermeniler konvoylar halinde Ermenistan’a doğru Laçın Koridoru üzerinden gitmeye çalışıyorlardı.

Anlaşmayı Azerbaycan halkına duyuran İlham Aliyev, “Biz hiçbir zaman sivil halkı vurmadık. Vuracak da değiliz” diyerek sivillere güvence verdi vermesine ama Ermeniler işgal ettikleri toprakları bölük bölük, ferç ferç terk ediyorlar.

İşte o terk ediş süreçlerinin takibi ve özellikle Dağlık Karabağ’daki sivil nüfusun güvenliği bağlamında Rusya ile Türkiye “Barış gücü” olarak Azerbaycan’ın davetiyle bölgede olacak.

Bu arada, özellikle Dağlı Karabağ bölgesinin yerel Ermeni nüfusuna çok yakın gelecekte Azerbaycan Pasaportu verilecek.

RUSYA PAŞINYAN’I DEVİRİP ERMENİSTAN’I YENİDEN YEDEĞİNE ALIYOR

Bizi ilgilendiren iki meseleden ilki, Rusya’nın Azerbaycan’ın kendi öz topraklarını özgürleştirirken sessizce meseleyi takip edip son kertede dahil olmasıdır.

Hatırlarsanız 44 gün süren hareketin ilk günlerinden itibaren Ermenistan Başbakanı Paşinyan, Rusya’yı defalarca Azerbaycan’a müdahale etmesi için çağrı yaptı. Yetinmedi Avrupa Birliği dahil tüm batılıların kapısını çaldı. Amerika da bundan nasibini aldı.

Putin, Paşinyan’ın daha önce Rusya’yı ıskalayıp Avrupa’ya ve Amerika’ya fazlaca yakınlaşmasını not etmiş olmalı...

Ki “Hadi gelip seni Azerbaycan’ın elinden onlar kurtarabiliyorsa kurtarsın” edasındaydı.

Rusya’nın son ana kadar, “Savaş Azerbaycan topraklarında cereyan ediyor. Ermenistan-Azerbaycan sınırında ya da Ermenistan topraklarında değil” diyerek kısmen savaşa müdahil olmaması Paşinyan’ın sürecin sonunda tasfiye edilmesi içindi. Paşinyan artık denklem dışıdır. Ermenistan’da hükümet yakın gelecekte değişecektir.

44 günlük Karabağ’ın özgürleştirilmesi hareketi sırasında MİNSK 3’lüsünün çözüm üretmediğine dikkat çekilip, müzakere ve görüşmelerde Türkiye’nin olması gerektiğini hatırlatan Azerbaycan tarafının tutumunu da unutmayalım.

Ermenistan’ın, bu savaşın sanki Türkiye ile Ermenistan savaşı gibi göstermeye çalışarak sorunu uluslararası boyuta taşıma gayretini de...

Son iki gündür Dışişleri Bakanımız Mevlüt Çavuşoğlu, Milli Savunma Bakanımız Hulusi Akar ve MİT Müsteşarımız Hakan Fidan ile birlikte kuvvet komutanlarımız Bakü’de boy gösterdi. Türkiye’nin Azerbaycan’ın “istediği” şekilde yanında olduğu dünyaya gösterildi. Savaşı kazanan Azerbaycan’dır. Ama zaferde Türkiye’nin rolü büyüktür.

NAHÇIVAN KORİDORU EN AZ KARABAĞ’IN ÖZGÜRLEŞTİRİLMESİ KADAR ÖNEMLİ

Anlaşmanın detaylarını iki gündür okuyorsunuz. Benim dikkatimi çeken bir önceki yazıda işaret ettiğim “Laçın Koridoru şayet duracaksa, yanına bir de Nahçıvan Koridoru oluşturulmalı” tezimizin anlaşmaya madde olarak eklenmiş olmasıdır.

Nahçıvan Koridoru bizim hayalimizdi.

Ve bu hayal anlaşmanın 9’uncu maddesine şu şekilde yansıdı:

“Bölgedeki tüm ekonomi ve ulaşım bağlantıları üzerindeki blokaj kaldırılacak. Ermenistan Cumhuriyeti insanların, araçların ve kargoların her iki yönde sorunsuz şekilde seyahat etmesinin organizasyonu amacıyla Azerbaycan Cumhuriyeti’nin batı bölgeleri ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasındaki ulaşımın güvenliğini garanti eder. Ulaşımın kontrolü, Rusya Federal Güvenlik Servisi’nin (FSB) Sınır Birimi organları tarafından gerçekleştirilir. Tarafların mutabakatı ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti’ni Azerbaycan’ın batı bölgelerine bağlayan yeni ulaşım yollarının inşası sağlanacaktır.”

Nahçıvan, Azerbaycan toprağıdır ama Azerbaycan ile kara bağlantısı yoktu. İşte bu son anlaşma ile Nahçıvan, Azerbaycan’a karayolu ile de bağlanacak. Sadece o mu? Hayır!

Nahçıvan’ın Türkiye ile sınırı var. Böylece İğdır’dan arabamıza binip Nahçıvan üzerinden Bakü’ye kadar gidebileceğiz.

Pazartesi gecesi Aliyev’i dinlerken, kendimi şöyle mırıldanırken buldum:

“İnşallah Nahçıvan Koridoru açıldığında arabamla İstanbul’dan çıkıp Nahçıvan’a uğrayıp Bakü’de İçeri Şehir’deki Kaynana’da çay içeceği masamda ceviz, incir, erik reçeli de olacak!”

Bu da buradan sözüm olsun..!

KARABAĞ ZAFERİ

Azerbaycan, 28 sene sonra Karabağ'da destan yazdı. Tarihi bir zafere imza attı...

Elbette bu zaferden çıkarılacak çok dersler var. Bunları görmek, bilmek ve değerlendirmek gerekir.

Zira mağlubiyetlerden sonra dersler daha çok alınır. Acı vardır, elem vardır üzüntü vardır. Zaferleri ise genelde rehavet takip eder.

Nitekim Azerbaycan, 28 senedir Hocalı katliamının acısı ile yüzleşiyor ve Ermenistan'ın aşağılayıcı tavrını yüreğinde hissediyordu.

Bunun için daha bir teyakkuzda idi.

Ermenistan ise şımarıklığın verdiği bir ruh hâli içerisinde davranışlar sergilemekteydi. Birleşmiş Milletlerin kararlarını hiçe sayıyordu. Muhtemeldir ki Minsk grubu ülkeleri içerisinde yer alan bilhassa Fransız ve ABD'li yetkililerin kapalı kapılar ardında verdiği desteğe güveniyordu.

Paşinyan'ı bilhassa Soros ve Avrupa ziyadesiyle desteklemekteydi. İktidara gelişi dahi onların sayesinde olmuştu. Bunun içindir ki Rusya ile irtibatlarını en aza indirmişti. Gürcistan'da NATO ile ortak tabakatlara katılması bunun en büyük göstergesi idi.

Rus taraftarı devlet adamlarına (Robert Koçaryan, Haçaturov vb) karşı davranışları Putin'i çileden çıkarmaya yetiyordu. Nitekim savaş sırasında Putin'in kendisini bir telefon konuşmasında dünyaya rezil etmesi boşuna değildi.

Dolayısıyla Ermenistan'ın kendisini Batı'ya aitmiş gibi görmesi daha fazla rehavete sürüklemiş ve kibrini zirveye taşımıştı.

Şimdi aynı durum tersine dönmemelidir. Yani Azerbaycanlı kardeşlerimiz ve idarecileri zafer sarhoşluğuna düşmemelidir. Hatta ezilmiş bir Ermenistan'ın bunu temizlemek adına bütün oyunların, tertiplerin, hazırlıkların içine gireceğini asla unutmamalıdır.

Burada ezilen sadece Ermeniler değildir. Ezilen Ermenileri açıkça tahrik eden Fransa'dır Macron'dur. Yine ezilen savaş boyunca Macron kadar açık görünmeyen Avrupalı ve ABD'li bir kısım idarecilerdir. Ezilen Ermeni diasporasıdır.

Kuvvet ve savaş atları!

Ermenistan'ın silah sanayiindeki tavrı eski askerî zihniyete dayanıyordu. Ordularını özellikle tanklar ve ağır silahlarla güçlendirmeye önem veriyorlardı.

Buna karşılık Azerbaycan ise mobil güçler drone teknolojisi ile modern yaklaşımı benimsemişti.

Dolayısıyla bugün Azerbaycan'ın attığı adımların ne kadar yerinde olduğu bir kez daha görüldü. Bir anlamda Karabağ zaferi, savaş teknolojisinde eski anlayışları da çöpe atmıştır. Denizde yüzen, karada yürüyen araçlar ne kadar cesametli olsa da devrini bitirmiştir. İHA ve SİHA gibi savaş aletleri yeni bir devrin kapısını aralamıştır.

Bu konuda Türkiye'nin attığı dev adımlar ve Azerbaycan'da kardeşlerine sağladığı faydalar büyük zaferin mimarı olmuştur.

Nitekim tarihte de bu nevi örnekleri bilmekteyiz.

Yavuz Sultan Selim Han Mısır'a aldıktan sonra son hükümdarı **Tomanbay**'ı esir etmişti. Bu dönemde Tomanbay ile uzun sohbetleri de olmuştu. Bunlardan birinde Tomanbay, Selim Han'ı; Osmanlıların Memluklu ordusunu kahramanlığı ile değil top ve tüfek gibi ateşli silahlarla yenmekle itham etmişti.

Selim Han ise büyük bir devletin başında olmak hasebiyle kendisinin bu silahlardan neden edinmediğini sormuş ve **Enfal suresi** 60. Âyet-i kerimesini okumuştur.

Cenâb-ı Hak mealen şöyle buyurmaktaydı.

“Düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın ki, onunla Allah'ın düşmanlarını, sizin düşmanlarınızı ve onların ötesinde sizin bilemeyip de ancak Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutup yıldırasınız. Allah yolunda her ne harcarsanız, onun karşılığı size eksiksiz ödenir, size asla haksızlık yapılmaz.” Bu âyet-i kerime zamanla halk arasında, **“düşmanın silahı ile silahlanınız”** vecizesini yerleştirmiştir. Çalışmadan, ter akıtmadan, düşmanın kullandığı silahlardan edinmeden hatta daha güçlüsünü yapmadan Cenâb-ı Hak'tan yardım beklemek münafıklık alametidir.

Bunlar yerine getirildiği anda Cenâb-ı Hak vaadini yerine getirir düşmanın kalbine büyük korkuyu yerleştirir ve 28 yıldır susmuş bulunan ezan sesleri Karabağ'da yeniden duyulur...

Başarının ikinci büyük sebebi ise birlik ve beraberliktir.

Ermenistan kurulduğu andan beri yenilmez olarak görülüyordu. Devamlı olarak lehine gelişmeler yaşanmıştı. Nitekim bu rahatlıkla Fransa'nın tahriki üzerine haksız ve hukuksuz olarak bir kez daha Azerbaycan'a saldırmıştı.

Oysa bu defa eski Türkiye yoktu. Sayın Cumhurbaşkanımız bu haksızlık karşısında Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa'nın ve Minsk grubunun sessiz durduğunu görünce, **“Kendi göbeğimizi kendimiz keseriz”** diyerek sonuna kadar kardeş Azerbaycan'ın yanında olduğunu dünyaya duyurdu.

“İki devlet tek millet” olmanın gereğini tam anlamıyla yerine getireceklerini bildirdi.

Kardeş Azerbaycan'a moral, maneviyat ve askerî gücü, kuvveti verdi.

Bir hadis-i şerif meali şöyledir:

“Birlik ve beraberlikte rahmet var, ayrılıkta ise azab-ı ilahi vardır” (Beyheki)

İşte bu birliktelik ve muhabbet tarihî zaferin kapısını aralayan çok önemli ikinci husus olmuştur.

Türkiye'nin büyük prestiji!

Bugün bazılarının Rusya'nın savaşın son seyrinde oynadığı role bakarak bu tarihî zaferi küçümsemediği görülmektedir. Bunlar yirmi sekiz yıldır işgal edilen toprakları ve akıtılan gözyaşlarını unutmuş hâledirler. Türkiye Azerbaycan'ı desteklemeye başladığında, **“Efendim düşmanlarımızı artırıyoruz”, “Rusya bu noktada boş durmaz”, “Avrupa ve Amerika Ermenileri asla yedirmez”** şeklinde TV'lerde günlerce yapılan yaygaraları sanki duymadılar. Şimdi elde edilen kazanımları az buluyorlar.

Bu arada sayın Cumhurbaşkanımızın Türkiye'yi dünya siyasetinde ulaştırmış olduğu muazzam konumun artık farkına varmalıdır.

Çünkü bu zaferle birlikte Türkiye'nin itibarı dünya Müslümanları ve Türk Cumhuriyetlerinde zirve yapmıştır. Artık birlikteliğin önemi daha iyi kavranacaktır. Türkiye'ye olan güven duygusu katbekat artacaktır.

Fransa, ABD ve Rusya ve diğer Avrupa ülkelerine duyulan minnet artık kalkmalıdır. Bu siyasetçiler yeni Türkiye'nin konumunu, duruşunu ve gücünü hâlâ anlayamamaktadır.

Teslimiyetçi politikalarla Suriye, Irak ve Libya gibi perişanlıklar yahut da Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve Mısır gibi zelil hâle düşmekten başka bir noktaya varamazsınız.

Bu büyük zafer Azerbaycanlı kardeşlerimizin acısını unutturmuştur. Yirmi sekiz yıllık acı dram son bulmuştur.

Cenâb-ı Hak, iki devletteki bir milletimizin bu sevincini daim eylesin.

TÜRKİYE ŞİMDİ DE KAFKASYA'DA...

Azerbaycan'ın parlak zaferi, Ermenistan'ın ağır yenilgisiyle sonuçlanan 44 günlük Dağlık Karabağ savaşının en önemli neticelerinden biri, Türkiye'nin Kafkasya'da da askeri ve siyasi varlığının dünyanın gözleri önüne serilmiş olmasıdır.

Başka bir deyişle, bu savaş vesilesiyle Türkiye bu bölgede de bir "oyun kurucu" rolünü üstlenen ve etkinliğini hissettiren başat bir aktör olduğunu göstermiştir.

Dağlık Karabağ'daki "kurtuluş savaşı" bu bakımdan, Azerbaycan'ın zaferi olduğu gibi, kardeş ülkeyle birlikte bu mücadeleye girişen Türkiye'nin de önemli bir başarısıdır.

Ankara'nın bu kazanımının anlam ve önemini, son zamanlarda dış politikada giriştiği hamleler çerçevesinde değerlendirmek gerek.

Bu hamleler Türkiye'nin bölgesel, hatta küresel bir güç olmaya yönelik stratejisinin bir parçasıdır. Son zamanlarda Ankara bu yönde kendi inisiyatifini kullanarak rolünü ve nüfuzunu geniş bir coğrafyaya yaymıştır.

Türkiye, aynı şekilde, Suriye-Irak odaklı Ortadoğu bölgesinde varlığını ve etkinliğini hissettiriyor.

Türkiye, Katar ve Somali ekseninde, Körfez'den Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'na kadar uzanan bölgede de askeri varlığı ve yumuşak gücüyle boy gösteriyor.

Ve şimdi de Türkiye Kafkasya'da... Üstelik başlıca aktörlerden biri rolünde...

Hem sahada hem masada

Dağlık Karabağ savaşından Türkiye'nin de kazançlı çıkması, bir süreden beri bölgede izlediği politikanın bir sonucudur. Bu stratejinin iki ayağı var:

- Askeri alanda: Türkiye'nin Azerbaycan'a askeri desteğinin cephede kazanılan zaferdeki rolü açık. Ancak bunun bir başka önemi de Türkiye'nin modern silah kapasitesini dünyaya göstermiş olmasıdır. Örneğin, kendi yapımı olan İnsansız Hava Araçlarının performansı artık dünya askeri literatürüne geçmiştir.

- Siyasi alanda: Türk diplomasisi bu savaşın başında karşı karşıya geldiği Rusya ile, savaşın son aşamasında adeta bir partnerlik kurmayı başarmıştır. Rusya'da Türkiye'nin birdenbire Kafkasya'da kendisine rakip olarak ortaya çıkmasından rahatsız olanlar var. Ancak Putin yönetimi Türkiye ile iş birliği kurmayı, hatta ateşkesi denetleyecek bir ortak mekanizma oluşturmayı da kabul etmiştir. Böylece Ankara Kafkasya'da barış sağlamak rolünü de (Rusya ile beraber) üstlenmiş oluyor. Diğer bir ifadeyle, Türkiye artık resmen Kafkasya'da var.

Kim var, kim yok?

Kuşkusuz bu savaştan en kazançlı çıkan, bu işte kıvrak ve pragmatik bir diplomasiyle, arabulucu olarak devreye giren Rusya'dır. Bu vesileyle Rusya Kafkasya'yı "arka bahçesi" saydığını ve özellikle Batılıları da buralarda görmek istemediğini göstermiş oldu.

Bir bakıma Kafkasya'yı kendi "yan bahçesi" olarak gören Türkiye'nin izlediği politikanın fiilen Moskova'ya yaramış olduğunu söyleyebiliriz. Rusya şimdi bu bölgede yanına, sadece Türkiye'yi alıyor. Minsk Grubu'nun eş başkanları ABD ve Fransa bu işte yoklar. AB üyeleri, İran ve Arap ülkeleri de yok.

Dolayısıyla, bu savaşın sonucu Kafkasya'da yeni güç dengeleri oluşturuyor.

Aslında, Kafkasya'daki bu yeni durumun Türkiye açısından önemli bir yanı daha var: Taraflar arasında varılan anlaşmaya göre, şimdiye kadar Ermeni işgali altında kalan Azerbaycan ile bağlantılı yolların açılması, Türkiye'nin sadece kardeş ülkeyle direkt ulaşımı sağlamakla kalmıyor, bu aynı zamanda, Orta Asya ile veya diğer bir deyişle Türk dünyasıyla bir nevi yeni bir "İpek Yolu" açıyor. Bu sayede Ankara'nın coğrafyası biraz uzak, ama insanları çok yakın olan o geniş bölgeye de açılması ve böylece bir süreden beri uyguladığı strateji çerçevesinde etkinliğini o tarafa da yönlendirmesi gündeme gelecektir...

TÜRKİYE, GÜNEY KAFKASYA MASASINDA

Karabağ, Azerbaycan'dır" sözüyle özdeş 30 yıllık hasret sona erdi. Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya arasındaki üçlü anlaşma ile Ermenistan, işgal ettiği topraklardan çekilmeyi kabul etmek zorunda kaldı.

Son gelişmelerin kesin bir kazanımı varsa, Azerbaycan'dır. Sadece işgal edilmiş topraklarını kurtarmakla kalmamış, aynı zamanda enerji ve ticaret açısından ihtiyaç duyduğu uzun vadeli istikrara kavuşmuş, devamlı Ermenistan taciziyle karşı karşıya kalmaktan kurtulmuştur.

Bir diğer kazanan ise şüphesiz Rusya'dır. Nerdeyse parmağını kıpırdatmadan, uçan helikopteri ve ölen askerlerini saymazsak, kayıp vermeden hem Karabağ meselesinin çözümünde rol oynamış hem de Karabağ'da cephe hattı boyundaki koridora Rus askerlerinin konuşlandırılmasını sağlamıştır.

Bu gelişmeye şaşırın bazı yorumculara açıkçası ben şaşırıyorum zira ne olmasını bekliyorlardı, bilmiyorum. Rusya, geçtiğimiz yüzyılda bilfiil yönettiği ve şu anda büyük nüfuz sahibi olduğu coğrafyadaki en temel meselede birdenbire kenarda durmayı kabul mu edecekti? Peki Azerbaycanlı yetkililerin, bir yandan Rusya'nın Batıcı Paşinyan alerjisinden istifade edip, diğer yandan her demeçlerinde Rusya'yı da çözümde yer almaya davet etmelerinden de mi bir ipucu çıkaramadılar? Azerbaycan, elini hem sahada hem de diplomaside oldukça akıllı oynadı ve 30 yıllık işgali 40 günde sona erdirdi.

Türkiye ise Rusya ile birlikte anlaşmadan istifade eden diğer güç oldu. Yüzyıldan fazla bir süre sonra zorla silindiğimiz Güney Kafkasya coğrafyasına geri döndük. Azerbaycan ordusunu eğitmek ve donatmak anlamındaki çabalarımız meyvesini verdi ve iki ülke arasındaki birlik tarihi anlamda kuvveden fiile geçmiş oldu. Bu kazanımlardan en önemlisi ise Nahçıvan ile Azerbaycan arasında karayolu bağlantısı sağlanmasıyla Türkiye'nin Türkî Cumhuriyetler'e çıkan kapısının açılmış olmasıdır. Bu, hem siyasî hem de ekonomik açıdan geri dönüşlerini sadece kısa vadede değil, esas uzun vadede göreceğimiz olağanüstü önemli bir dönüm noktasıdır.

Mevcut durumda, mevkiini Azerbaycan'ın belirleyeceği "ortak denetim ve gözetleme merkezi"nde Türk askeri ile Rus askerinin birlikte görev yapacağı kesin. Ancak Türk- Rus Savunma Bakanlarının imzaladığı anlaşmaya ek olarak bugün Ankara'ya gelen Rus heyeti ile Türk heyetinin görüşmeleri sonrasında bu ortak barış gücünün işleyişine dair de bir modaliteye karar verilecek.

AZERBAJYCAN 1990'LARIN BAŞINDA NEDEN KAYBETTİ, 2020'DE NEDEN KAZANDI?

Sovyetler Birliği'nin dağılması sürecinde 1991 yılında bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ın kendisi gibi bağımsızlığını yeni kazanan Ermenistan karşısında özellikle 1992-1993 yıllarında uğradığı askeri yenilgiler o döneme tanıklık edenlerin hafızalarından çıkmış değildir. Yaşanan çatışmalar olmakla beraber, pek çok kasaba, köy ciddi bir direniş gösterilmeden, muharebeye girilmeden terk edilmiştir.

Yenilginin çok temel bir nedeni vardı. Yaklaşık 70 yıl Sovyet sistemi altında yaşamış olan Azerbaycan'ın organize bir şekilde gelen silahlı Ermeni gruplarına ve Ermenistan ordusuna karşı direnç gösterecek, savaşabilecek güçte düzenli bir ordusu yoktu. Sonuç, 'Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi' dahil Azerbaycan topraklarının yüzde 20'ye yakın bir bölümünün Ermenistan'ın işgali altına girmesi, evlerini terk etmek zorunda kalan 1 milyona yakın insanın kendi ülkesinde göçmen durumuna düşmesi olmuştur.

Bundan 30 yıl sonra Azerbaycan ordusu, Ermenistan ordusuna karşı giriştiği ve geçen pazartesi gece yarısı ilan edilen ateşkese kadar toplam 44 gün süren bir askeri harekâtla 1990'lı yılların başında kaybettiği toprakların önemli bir bölümünü geri alırken sahada mutlak bir üstünlük sergilemiştir. Rusya'nın son anda ağırlığını koyması sonucu ateşkes ilan edilmeseydi, muhtemeldir ki Azerbaycan ordusunun sahadaki ilerlemesi, toprak kazanımları devam edecekti.

Azerbaycan ordusunun otuz yıl sonra sahada bu farkı yaratabilmesinin gerisinde hangi nedenler yatıyor? Geçmişte Ermenistan karşısında yenilgiye uğrayan Azerbaycan hangi faktörlerin bir araya gelmesiyle bu kez hasmı karşısında kazanan taraf olabildi?

YENİDEN İNŞA EDİLEN ORDU

Kuşkusuz, bir dizi neden söz konusu. En başta da Azerbaycan'ın bu kez iyi eğitilmiş, disiplinli profesyonel bir orduya sahip olması geliyor. Ancak Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'nden söz ederken, bu yeni ordunun neredeyse sıfırdan inşa edilmesinde Türkiye'nin oynadığı hayati rolün de vurgulanması gerekiyor.

Özellikle 1992, 1993'te sahadaki seri yenilgilerin travması o dönemde yalnızca Azerbaycan'da değil, Ankara'da da yaşanmıştı. Daha o zamanlarda Cumhurbaşkanlığı makamında oturan **Turgut Özal**'la başlayan, halefi **Süleyman Demirel** ve bütün hükümetlerce benimsenen bir devlet politikası devreye sokulmuştur. Bu politikanın hedefi, Azerbaycan'ın genç bir devlet olarak ayakları üzerinde durabilmesi için öncelikle güçlü profesyonel bir orduya sahip olmasıdır.

Bu milli politikanın hayata geçirilmesi muhtelif düzlemlerde yürümüştür. İlk dönemde öncelikli atılan adımlardan biri Türkiye'den gönderilen emekli ya da muvazzaf askeri danışmanlar üzerinden Azerbaycan ordusunun yeniden organize edilmesi faaliyetine başlanmasıdır.

PIYADE, TOPÇU İHTİSAS EĞİTİMLERİ TÜRKİYE'DE

Ancak uzun dönemli perspektifte eğitime ağırlık verilmiştir. Öncelikle, doğrudan Azerbaycan'da kara, deniz ve hava harp okulları kurulmuştur. Bu eğitim kurumlarının kurulması, öğretmen kadrolarının oluşturulmasından müfredatın belirlenmesi gibi detaylara kadar pek çok aşamada Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tuğrasını taşıyor.

Türkiye'deki askeri eğitim kurumlarına kabul edilen Azerbaycanlı öğrenciler izlenen stratejinin bir diğer ayağını oluşturmuştur. Kara, deniz ve hava harp okullarında, kurmaylık eğitimi için akademilerde, topçu ve piyade gibi alanlardaki sınıf okullarında, ayrıca astsubay meslek yüksekokullarında Azerbaycan'dan gelen subay ve öğrencilere yoğun bir eğitim verilmiştir. Özellikle Azerbaycan'daki harp okullarının devreye girip mezun vermeye başlamasından sonra öncelik bu genç subayların Türkiye'deki topçu, piyade, tankçı gibi sınıf okullarında ihtisas eğitimi almalarına geçmiştir.

TÜRKİYE'DE ASKERİ EĞİTİMDEN GEÇENLERİN SAYISI 7 BİN 500'E ÇIKTI

Aldığım bilgilere göre, eğitim programlarının 1991 yılında resmen başlamasından sonra bugüne dek 7 bin 500'den fazla Azerbaycan vatandaşı Türkiye'de muhtelif kademelerde askeri eğitim almıştır ve almaya devam etmektedir. Harp okullarından mezun olanların sayısı 600'e, harp akademilerinde kurmaylık eğitimi görüp diploma alanların sayısı ise 200'e yakındır. Buna karşılık, sınıf okullarında ihtisas eğitimi alanların sayısı 6 bini bulmaktadır. Halen Türkiye'de eğitim almakta olan Azerbaycan Türkü askeri öğrencilerin sayısı 350'ye yaklaşıyor.

Türkiye'deki harp okullarından mezun Azerbaycanlı subaylar içinde en yüksek rütbeye çıkmış olanlar bugün albay rütbesindedir. Türkiye'deki sınıf okulları ve akademi mezunu subaylar arasında generallik rütbesine terfi etmiş, hatta kolordu komutanlıklarına kadar yükselmiş askerler de bulunuyor. Bunlar arasında son çatışmalarda cephede fiilen savaşa komuta eden generallerin de olduğu anlaşılıyor.

Sonuçta Azerbaycan'ın bugün askeri sahada ortaya koyduğu farkın önemli ölçüde muharebe kabiliyeti gelişmiş, iyi donatılmış, disiplinli profesyonel bir ordunun varlığından kaynaklandığını belirtmek gerekir.

BORU HATLARI PROJELERİ AZERBAIJAN'IN ÖNÜNÜ AÇTI

Tabii, 1990'lı yılların başarılarıyla kıyasladığımızda Azerbaycan cephesinde çok temel bir fark daha var. Hidrokarbon kaynaklarını dünya pazarlarına doğrudan ulaştırabildiği için zenginleşen, bunun sonucu gelirinin anlamlı bir oranını savunma harcamalarına aktarabilme imkânına sahip bir ülke var karşımızda.

Ermenistan, 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra içte sıkça çalkantılı dönemlerden geçmiş, ekonomik kalkınma anlamında bir sıçrama yapamamış, hatta yaşanan ekonomik sorunlar nedeniyle sürekli göç verdiği

in nüfusu küçülmüştür. Bağımsızlık ilan edildiğinde 3.6 milyon olan nüfus 2017 yılında 3 milyonun altına inmiştir. Buna karşılık, sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle Azerbaycan'da elle tutulur bir refah artışı kaydedilmiştir.

Bu zenginliğin ortaya çıkmasında Azerbaycan'ın Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattı üzerinden petrolünü uluslararası pazara sevk edebilmiş olması önemli faktörlerden biridir. Azerbaycan, böylelikle bu alanda Rusya'ya bağımlı olmaktan çıkabilmiştir. Bunu sağlayan, yine önemli ölçüde Türkiye'nin 1990'lı yıllarda başlayan ısrarlı çabaları olmuştur. Bu noktada Türkiye'de hükümetlerin sürekli değiştiği 1990'lı yıllarda özellikle **Süleyman Demirel**'in Cumhurbaşkanlığı makamında bu dosyayı süreklilik içinde izlemiş olmasının rolü teslim edilmelidir. **Demirel**'in Azerbaycan Cumhurbaşkanı **Haydar Aliyev** ile kurduğu yakın dostluk ilişkisi bu projenin hayata geçmesinde kayda değer bir rol oynamıştır.

1999'DA ATILAN TARİHİ İMZA

Bu süreçte atılan tarihi bir adım dönemin ABD Başkanı **Bill Clinton**'ın 1999 yılında AGİT zirvesi nedeniyle Türkiye'yi ziyareti sırasında 18 Kasım 1999 tarihinde Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattına ilişkin anlaşmanın İstanbul'da imzalanmasıdır. **Clinton**'ın 'gözlemci' sıfatıyla imza attığı bu anlaşmayı **Demirel** ile **Aliyev**'in yanı sıra o dönemde işbaşında olan Gürcistan Cumhurbaşkanı **Eduard Şevardnadze**, Kazakistan Cumhurbaşkanı **Nursultan Nazarbayev** ve Türkmenistan Cumhurbaşkanı **Saparmurat Niyazov** da imzalamıştır.

Hazırlıklara başlanmasıyla birlikte projenin sonuçlandırılması AK Parti iktidarı döneminde olmuştur. İnşaata 10 Eylül 2003 tarihinde başlanmış ve boru hattı 13 Temmuz 2006 tarihinde devreye girmiştir.

Keza 2001 yılında imzası atılan Azerbaycan doğalgazının boru hattıyla Erzurum'a getirilmesine ilişkin projede gaz akışı 4 Temmuz 2007 tarihinde başlamıştır. Ayrıca, Azerbaycan'ın Şahdeniz sahasındaki doğalgaz kaynaklarını aktaracak ikinci bir doğalgaz boru hattının anlaşması da 2012 yılında imzalanmış ve bu boru hattının vanasını 12 Haziran 2018 tarihinde düzenlenen törende Cumhurbaşkanı **Recep Tayyip Erdoğan** ile Azerbaycan Cumhurbaşkanı **İlham Aliyev** çevirmiştir. 2019 sonundan itibaren bu boru hattından gelen doğalgazın Yunanistan üzerinden Avrupa'ya sevkine de başlanmıştır.

Sonuçta Azerbaycan'ın son dönemde askeri cephede elde ettiği kazanımlara bakarken, 1990'lardan 2020'lere kadar geçen süre içinde bu ülkede profesyonel bir milli ordunun inşa edilmesi ve hidrokarbon kaynaklarının Türkiye üzerinden dünya pazarına sevk edilebilmesi hedeflerine dönük izlenen ve devamlılık gösteren politikaların önemli bir rol oynadığını teslim etmeliyiz. Bu politikalar hayata geçirilirken, sahada durumun değiştirilebilmesi için tam otuz yıl beklenmesi gerekmiştir.

Türkiye destekli Azerbaycan Zaferi'ni, ileride tarihlerin çokça yazması beklenir. Sovyetler Birliği dağılıp da Güney Kafkasya'dan güya çekilirken 1991'de Ermeni milisleri silahlandırıp ordu görüntüsüne sokarak Azerbaycan üstüne saldı...

70 küsur yıldır Komünist Rusya'nın esaretindeki Azerbaycan, ordusuzdu. Ermenilerse Rus ordusu tarafından güçlü bir şekilde destekleniyordu. O sırada Türkiye, faili meçhul cinayetler ve kifayetsiz koalisyon hükümetleri dönemindeydi. Himaye gören Ermeniler, başta Dağlık Karabağ olmak üzere Azerbaycan topraklarının beşte birini işgal etti. 1992'de ise Hocalı'da katliam, daha doğrusu vahşi bir soykırım yaptı. Bir milyon Azerî Türkü, mahallî söyleyişle "kaçkın"; muhacir olmuştu. Biz, 2008'de bu kaçkınları ve Filistin misali yaşadıkları perişan hayatları yerinde gördük. Masum balalarla yüreğimiz harab oldu, Hocalı Katliamı'na dair verilen albüm kitaplara içimiz ezile ezile bakabildik; hatta bakamadık.

Azerbaycan Türkü, 30 yıla yakın sabretti. Bu arada 1992'de AGİT "Minsk Grubu" diye sözde bir hakem devletler hey'eti kurulmuştu. Bu hey'etin varlık sebebi, Dağlık Karabağ işgali ve böylece Azerbaycan-Ermenistan ihtilafını âdil bir hâl tarzına kavuşturmaktı. Şimdi anlaşılıyor ki üye devletler ABD, Rusya, Fransa kollarını kıpırdatmamışlar. Yıllar boyu havanda su dövmekten öte hiçbir şey yapmadılar. Aksine Fransa, Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye karşı içine düştüğü çâresizliği telafi etmek için bizi doğudan kuşatmaya kalkıştı. Bu defa da Fransızlar, Ermenileri Azerbaycan üstüne saldı.

Bu esnada takvimler, 27 Eylül 2020'yi gösteriyordu. Ancak; ışıltılı Paris, havaî Emmanuel Macron, bir şeyi hesap edememişlerdi. Gözleri var fakat göremiyorlardı. Azerbaycan, nice zamandır artık yalnız değildi. Türk Ordusu, Azerbaycan ordusunu mükemmelen yetiştirmiş ve kardeş Türkiye, her imkânıyla kayıtsız ve şartsız biçimde Azerbaycan'ın yanında yer almıştı.

Neticede Ermenistan, 44 gün dayanabildi. 10 Kasım 2020 günü zelif ve hakir bir şekilde teslim olmak zorunda kaldı. Ermenistan ordusu, kelimenin tam anlamıyla hezimete uğramıştı. Moskova'da teslim andlaşması imzalandı. Türkiye Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu müşahid devletler olarak andlaşmaya imza koydular...

Gönül, başlanmış bir harekâtın süpürüp sonuna kadar gitmesini isterdi. Biz de hem yazılarımızda ve hem de TV ekranlarında Nahçıvan ile Azerbaycan'ın kucaklaşmasını, Ermenistan haritasının kama gibi Azerbaycan toprağına sokulmuş parçasının kurtarılmasına kadar savaşa devam edilmesini dile getirmiştik. Bu haritayı komünist Rusya çizmişti. Bu kadarı olamadı ama Azerbaycan muhtar/özerk idaresi Nahçıvan'la Azerbaycan, bir yol; koridorla birbirine bağlanacaktır:

Bu netice, asrın hadisesidir...

Böylece hürmetli İlham Aliyev'in de dediği gibi Azerbaycan ile Nahçıvan, Azerbaycan ile Türkiye birleşmektedir. Bu kadar da değil; Türkiye, Hazar Denizi kıyısına ve oradan Türkmenistan'a yani Doğu Türkistan hududuna kadar ulaşabilecektir. Bunun iktisadî, harsî, siyâsî birçok menfaatleri vardır. Yaşadıkça görülecektir. Azerbaycan'da "doğma gaz", Türkmenistan'da "nabit gaz" denen doğalgaz, İran'a komisyon ödeme mecburiyetimiz olmadan Anadolu'ya nakledilebilecektir. Vatandaşımızın faturası ucuzlayacaktır. Daha birçok faydaları var. Bu itibarla kazanılan zaferi küçümsememeli. Aleyhine laf etmemeli. Ulu hikmet sahipleri buyurlar ki: "Bir şeyin tamamı ele geçmezse tamamı da terk edilmez!"

Bizim hayatımızda "yâ hep, yâ hiç!" yoktur.

Azerbaycan Millî Meclisi, dün, 27 Eylül'ü Millî Gün, 10 Kasım'ı da Zafer Günü kabul ve ilân etti. Yahşi olmuştur. Zevkle kutlayacağız. Aşk olsun Azerbaycan!

Az şey değil; uğruna nice ağıtlar yakılan Kelbecer, Laçın, Suşa yani Dağlık Karabağ hürriyetine, kaçkınlar tarlasına, evine, bağına kavuştu.

Evet; Kuzey Suriye'de olduğu gibi Karabağ'da da yabancı asker olsun istemezdik ama tarihin geri dönüşü birden olmuyor. Daha çok çalışmamız lâzım...

Emeği geçenleri tebrik ederiz.

Şehîdlerimize rahmetler olsun.

Gazilerimize şifalar dileriz.